

Aurelius Augustinus

Belijdenissen

[*Confessiones*]

Ingeleid, vertaald en van aantekeningen voorzien
door Wim Sleddens O.S.A.

DAMON

Inhoud

Inleiding	11
Belijdenissen	
Boek 1	33
<i>Inleidend gebed [1-6]</i>	33
<i>Barmhartig welkom [7]</i>	35
<i>Kinderlijke wraak door te huilen [8]</i>	36
<i>Lofprijzing om oorsprong en eerste jaren [9-12]</i>	37
<i>Natuurlijke woordenschat [13]</i>	39
<i>Naar school [14-16]</i>	40
<i>Op de rand van de dood [17-18]</i>	42
<i>Leren onder dwang [19]</i>	43
<i>Naar de middelbare school [20-29]</i>	43
<i>Op de drempel van het leven: gewoon de beste willen zijn [30]</i>	49
<i>Dank voor Gods gaven [31]</i>	50
Boek 2	51
<i>Puberteit: opgaan in het vele [1-4]</i>	51
<i>Terug uit Madaura [5-8]</i>	53
<i>Zin om te stelen, om te genieten van het stelen [9-12]</i>	55
<i>Misleidende imitaties van God [13-15]</i>	57
<i>Diefstal: onderzocht en overdacht [16-18]</i>	59
Boek 3	61
<i>Studeren in Carthago [1-6]</i>	61
<i>Hortensius van Cicero [7-8]</i>	64
<i>Eerste Schriftstudie [9]</i>	65

<i>Honger naar waarheid: kennismaking met manicheeërs [10-11]</i>	66
<i>Vragen over het Oude Testament [12]</i>	68
<i>Andere tijden, andere regels: dezelfde gerechtigheid [13-17]</i>	68
<i>Manicheese opvattingen [18]</i>	72
<i>Verdriet en droom van Monica [19-20]</i>	73
<i>Om raad bij een bisschop [21]</i>	74
 Boek 4	76
<i>Op een verkeerd spoor [1]</i>	76
<i>Samenleven met een vrouw [2-3]</i>	76
<i>Op consult bij astrologen [4-6]</i>	77
<i>Vriendschap: zoeter dan alles [7-12]</i>	79
<i>Troost van andere vrienden [13-14]</i>	83
<i>De ziel op zoek [15-19]</i>	84
<i>Schoonheid en harmonie [20-27]</i>	87
<i>Aristoteles' Tien Categorieën [28-29]</i>	91
<i>Begrip en inzicht: gaven van God [30-31]</i>	92
 Boek 5	94
<i>Lofprijzing: opstaan uit geestelijke slaap [1-2]</i>	94
<i>Faustus: hooggeleerd in wetenschap en vrije kunsten? [3]</i>	95
<i>Het goede van wetenschap en haar grenzen [4-7]</i>	95
<i>Arrogantie van Mani [8-9]</i>	98
<i>Faustus: een teleurstelling [10-13]</i>	99
<i>Op weg naar Rome [14-17]</i>	102
<i>Vragen aan de manicheeërs [18-22]</i>	105
<i>Op weg naar het Milaan van Ambrosius [23-25]</i>	108
 Boek 6	111
<i>Monica aan de lippen van Ambrosius [1-2]</i>	111
<i>Augustinus' visie op Ambrosius [3]</i>	113
<i>Nieuwe inzichten groeien [4-8]</i>	114
<i>Het geluk van een arme sloeber [9-10]</i>	117
<i>Alypius en Nebridius [11-17]</i>	119

<i>Nader beraad [18-19]</i>	125
<i>Ruggespraak over het huwelijk [20-26]</i>	126
Boek 7	132
<i>Gods beeld [1-3]</i>	132
<i>De oorzaak van het kwaad [4-7]</i>	134
<i>Afstand van de astrologen [8-12]</i>	138
<i>De boeken van de platonisten vergeleken met die van de bijbel [13-15]</i>	142
<i>Inkeer tot het eigen innerlijk [16-25]</i>	144
<i>Op zoek naar Christus' liefde [26-27]</i>	150
Boek 8	154
<i>Naar Simplicianus [1-2]</i>	154
<i>Simplicianus over Marius Victorinus [3-9]</i>	155
<i>In vuur en vlam [10-13]</i>	160
<i>Ponticianus over Antonius en over kloostergemeenschappen [14-15]</i>	163
<i>Augustinus naakt voor zichzelf [16-18]</i>	165
<i>In de tuin [19]</i>	166
<i>Twee of nog meer willen in jezelf? [20-28]</i>	167
<i>'Neem en lees' [29]</i>	173
<i>Alypius en Monica [30]</i>	173
Boek 9	175
<i>De boeien losgemaakt [1-4]</i>	175
<i>Verecundus' aanbod [5]</i>	177
<i>Nebridius [6]</i>	178
<i>Cassiciacum [7]</i>	178
<i>Psalm 4 en de manicheeërs [8-11]</i>	179
<i>Van kiespijn genezen [12]</i>	182
<i>Terug naar Milaan voor het doopsel [13-14]</i>	182
<i>De kerk in Milaan [15-16]</i>	184
<i>Monica [17-22]</i>	185
<i>Visioen in Ostia [23-26]</i>	189
<i>Monica's dood [27-37]</i>	191

Boek 10	198
<i>Geneesheer van het innerlijk [1-7]</i>	198
<i>Wat is God liefhebben? [8-11]</i>	201
<i>Op zoek naar God in het geheugen [12-25]</i>	204
<i>Op zoek naar God voorbij het geheugen? [26-28]</i>	212
<i>Op zoek naar God: uit verlangen naar gelukkig leven? [29-35]</i>	214
<i>Welke plaats voor God in het geheugen? [36-37]</i>	219
<i>In vuur en vlam voor uw vrede [38-40]</i>	219
<i>Drievoudige begeerte: zelfzucht [41-44]</i>	221
<i>Bijbelse woorden als medicijn tegen zelfzucht [45-46]</i>	223
<i>De mond [47]</i>	224
<i>De neus [48]</i>	225
<i>De oren [49-50]</i>	225
<i>De ogen [51-53]</i>	226
<i>Drievoudige begeerte: nieuwsgierigheid [54-58]</i>	228
<i>Drievoudige begeerte: pronkzucht [59-64]</i>	231
<i>Samenvattende terugblik [65-66]</i>	234
<i>Wie bemiddelt tussen God en mens? [67-70]</i>	235
Boek 11	238
<i>De tong als pen [1-4]</i>	238
<i>Hoe zijn hemel en aarde gemaakt? [5-8]</i>	240
<i>Scheppen met het woord? [9-11]</i>	242
<i>Wat deed God vóór de schepping? [12-16]</i>	244
<i>Wat is tijd? [17-18]</i>	246
<i>Tijd ervaren en tijd meten [19-25]</i>	248
<i>Drie tijden? [26-28]</i>	251
<i>Wezen van tijd [29-33]</i>	253
<i>Tijd meten in het geheugen? [34-38]</i>	256
<i>De tijd als schepping gekend door God [39-41]</i>	259
Boek 12	261
<i>Op zoek naar de hemel [1-2]</i>	261
<i>Onzichtbaar en ongeordend [3-8]</i>	261
<i>De hemel van de hemel [9-13]</i>	265
<i>Hemel en aarde geschapen [14-17]</i>	267

<i>Verschillende interpretaties [18-22]</i>	268
<i>Hemel en aarde: verschillend uitgelegd [23-26]</i>	271
<i>De Schrift verschillend uit te leggen? [27-31]</i>	273
<i>Waarheid in de ruimte van de liefde [32-38]</i>	277
<i>Rijkdom aan uitleg [39]</i>	282
<i>De schepping als een lied [40]</i>	282
<i>Veelstemmige harmonie [41-43]</i>	284
 Boek 13	 286
<i>Het bestaan te danken aan Gods goedheid [1-5]</i>	286
<i>Schepping door de Drie-ene [6-12]</i>	288
<i>Een drieslag in onszelf: zijn, weten, willen [13]</i>	291
<i>De schepping als allegorese van de kerk [14-15]</i>	292
<i>De Schrift als firmament van gezag [16-19]</i>	294
<i>Bitter water vol ongeloof [20]</i>	296
<i>Vruchtbare aarde [21-23]</i>	296
<i>Lichten aan de hemel tot licht op de aarde [24-25]</i>	298
<i>Kruipende dieren en vogels [26-28]</i>	300
<i>Levende ziel [29-31]</i>	301
<i>Gods beeld en gelijkenis [32-34]</i>	303
<i>Gods zegen [35-36]</i>	305
<i>Groeien en talrijk worden [37]</i>	306
<i>Vreugde van het geven [38-42]</i>	307
<i>Alles heel goed [43-49]</i>	310
<i>De zevende dag [50-53]</i>	315
 Noten	 316
Praktische informatie	336
Literatuur	339
Over de vertaler	343

Inleiding

De *Belijdenissen* van Augustinus worden algemeen gezien als een hoogtepunt in zijn omvangrijke oeuvre. Door de eeuwen heen tot op de dag van vandaag spreekt het werk lezers aan door de openheid waarmee hij daarin schrijft over zijn persoonlijke geloofsgeschiedenis, het geestelijk inzicht dat erin naar voren komt en de literaire kwaliteit ervan. We leren bisschop Augustinus kennen als zoekende mens en gelovige. In de *Belijdenissen* roept Augustinus zijn lezers op om zich te bezinnen op fundamentele waarden van de christelijke traditie: openstaan voor Gods waarheid en genade.

Augustinus

Augustinus werd geboren in 354 te Thagaste, nu Souk Ahras in Algerije. Hij stierf in 430 in de havenstad Hippo Regius, nu Annaba, eveneens in Algerije, waar hij toen 35 jaar bisschop was geweest.¹ Augustinus bracht zijn hele leven door in Afrika, met een onderbreking van vijf jaar. In 383 vertrok hij uit Carthago om in Rome les te gaan geven. In zijn *Belijdenissen* vertelt Augustinus waarom hij deze keuze maakte, wanneer hij uitweidt over het onbeheerste gedrag van de studenten in Carthago: ‘Zonder blikken of blozen komen ze binnenvallen en met een dolle kop verstoren ze de orde die iedereen met zijn studenten heeft afgesproken om goed te kunnen werken.’² Hij had gehoord dat de studenten in Rome meer gedisciplineerd waren. Maar die bezorgden hem een andere teleurstelling. Het was in die tijd gebruikelijk dat studenten aan het eind van een bepaalde termijn hun lesgeld aan de docent betaalden. De studenten in Rome hadden een manier gevonden om zich daaraan te onttrekken. Tegen de tijd dat er betaald moest worden, spraken ze met elkaar af om gezamenlijk naar een andere leraar te gaan.³ Toen in Milaan de hoge overheidsfunctie van stadsretor beschikbaar kwam,

een soort hoogleraar welsprekendheid, hoefde Augustinus dan ook niet lang te aarzelen. Uit eigen beweging solliciteerde hij naar deze post en verhuisde van Rome naar Milaan.

Daar leerde hij bisschop Ambrosius kennen die een beslissende invloed zou hebben op Augustinus' besluit om zijn wereldse carrière op te geven en zich te laten dopen. In de herfst van het jaar 386 trok hij zich met zijn moeder, zijn zoon en enkele vrienden terug op een landgoed Cassiciacum in de buurt van Milaan. Na Augustinus' doop in de Paasnacht van 387 besloot de groep om terug te gaan naar Afrika en daar de levenswijze voort te zetten waar zij in Cassiciacum mee begonnen waren: een leven in gemeenschap, gewijd aan bezinning, studie en gebed. Maar toen ze daar aangekomen waren, werd Augustinus al na enkele jaren in Hippo Regius gevraagd om priester te worden en enkele jaren daarna ook bisschop.

Noord-Afrika maakte in die tijd deel uit van het Romeinse Rijk. De christenen hadden geen eigen scholen en Augustinus genoot toen hij jong was hetzelfde onderwijs als zijn heidense leeftijdgenoten. Ze deelden dezelfde taal en dezelfde wereldlijke cultuur met dezelfde carrièreperspectieven. In die laatromeinse tijd behelsden vorming en opleiding inhoudelijk vooral taal en literatuur, de praktische oefeningen waren gericht op welsprekendheid. Het ideaal was het kunnen spreken en schrijven zoals de klassieke schrijvers, die hadden geleefd in de eeuwen rondom het begin van de christelijke jaartelling. Veel leerlingen kenden aanzienlijke gedeelten van oude schrijvers zoals Cicero (106-43), Vergilius (70-19), Sallustius (86-35) en Terentius (195-159) uit het hoofd. De ouden stonden model voor het zich goed kunnen uitdrukken, tot op het hoogste niveau. Ze vormden een bron van inspiratie, niet alleen literair maar soms ook religieus. Allegorische interpretaties waren niet zeldzaam. Begaafd als hij was, heeft Augustinus deze Latijnse, literaire cultuur van harte ingedronken. Dat was ook wat zijn ouders wilden. Zij waren niet rijk, maar hadden er alles voor over om hun zoon te laten studeren. Toen de financiële middelen ontbraken en Augustinus zijn studie moest opgeven, sprongen anderen bij zodat hij een jaar later zijn studie kon voortzetten en afmaken. Hij voelde zich volkomen thuis in de geschriften van de Latijnse klassieken. Grieks kende hij ook, hij heeft zich daar later nog wat meer op toegelegd, maar zijn kennis ervan bleef onvoldoende om zich gemakkelijk actief in die taal te bewegen.

Tussen het christendom en de heidense cultuur was geleidelijk een symbiose ontstaan. Christenen hadden er geen moeite mee hun kinderen naar een openbare school te sturen. Het aantal christenen dat uitstekend onderlegd was in de klassiek literaire cultuur, groeide geleidelijk. De symbiose werd verstoord in de periode dat Julianus de Afvallige (361-363) keizer was. Hij verbood christenen les te geven op de openbare scholen. Het gevolg was dat christenen gedwongen werden om een keuze te maken. Hoe ver dat soms ging, beschrijft Augustinus in zijn *Belijdenissen*. Hij vertelt vol bewondering hoe Marius Victorinus (gestorven na 362), de stadsredenaar van Rome, hiermee omging en tot bekering kwam. Victorinus werd christen, gaf daarmee zijn carrière op en beleed het christelijke geloof in het openbaar.⁴

In de jaren negentig van de vierde eeuw ontstond een beweging waaraan Augustinus, naast Hieronymus en anderen, een actieve bijdrage leverden. Want hoezeer ze ook van de cultuur hielden waarin ze gevormd en opgegroeid waren, ze konden niet blijven verhelen dat ze zich als christenen niet echt thuis voelden in een cultuur die zich dermate identificeerde met de heidense zaak. In het eerste boek van de *Belijdenissen* geeft Augustinus uitvoerig aanwijzingen in die richting.⁵ In dezelfde periode als waarin hij de *Belijdenissen* schreef, werkte hij ook aan de eerste drie boeken van *Christelijke scholing*.⁶ In deze studie zoekt hij naar een alternatieve, christelijke weg. Hij laat zien dat vorming niet alleen aan de hand van klassieke geschriften, maar ook aan de hand van de Schrift kan plaatsvinden. Door zijn studie en opleiding was Augustinus natuurlijk doorkneed in de Latijnse literatuur. Citaten uit de klassieke auteurs vloeiden als vanzelf uit zijn pen, ook citaten uit de Schrift. Maar in de *Belijdenissen* is er een groot verschil tussen beide categorieën citaten. Augustinus citeert veel uit de Schrift, vooral uit de psalmen, en reflecteert over zijn leven vanuit de inzichten die de Schrift hem aanreikt. Dat geldt niet voor de klassieke auteurs, die citeert hij alleen ter illustratie. Zijn zoektocht beschrijft hij in de taal en de beelden van de Schrift.

De *Belijdenissen*

Wanneer Augustinus in 397 aan zijn *Belijdenissen* begint, is het ongeveer tien jaar geleden dat hij in Milaan is gedoopt door bisschop Ambrosius

(340-397). Hij is dan 43 jaar oud, zes jaar priester en twee jaar bisschop. Augustinus heeft dan al verschillende filosofische en theologische verhandelingen op zijn naam staan. Hij voltooit de *Belijdenissen* rond het jaar 403.⁷ Nog vele andere geschriften, preken en brieven zijn van hem bewaard gebleven. Maar bekendheid kreeg hij door *De Stad van God*⁸ en *Over de Drie-eenheid*⁹ en vooral door zijn *Belijdenissen*. Augustinus heeft een grote invloed gehad op de kerk van zijn tijd in Afrika en op de kerk van het Westen, niet alleen door zijn geschriften, maar ook door zijn deelname aan vele concilies van de kerk in Afrika en zijn bijdragen aan een aantal theologische discussies destijds.

De *Belijdenissen* is het meest gelezen boek van Augustinus. Dat was al zo in de tijd van Augustinus zelf, zoals hij in zijn *Nabeschouwingen* vermeldt. Tegen het einde van zijn leven nam hij al zijn geschriften kritisch door en waar hij over andere werken nog wel eens opmerkingen maakt of veranderingen aanbrengt, wordt het duidelijk dat hij daar bij de *Belijdenissen* geen behoefte aan heeft gehad: van correcties is nauwelijks sprake.¹⁰

De *Belijdenissen* omvatten dertien boeken, die we tegenwoordig hoofdstukken zouden noemen. De boeken 1-9 bevatten reflecties op Augustinus' eigen leven tot aan zijn bekering. Dat maakt dat we hem daarin op twee manieren tegenkomen: de Augustinus van het verhaal en de Augustinus die erop reflecteert. De jonge Augustinus van het verhaal is ervan overtuigd dat hij zelf zijn eigen leven uitstippelt; de andere Augustinus, de oudere, die kanttekeningen maakt bij wat er gebeurt, weet dat dit niet zo is. Binnen diens perspectief heeft het leven van de jonge Augustinus een betekenis die God kent, maar waar hijzelf zich dan niet bewust van is. Daarom proef je bij de Augustinus die nu de *Belijdenissen* schrijft, soms een vleugje ironie. Dat valt weg in het tiende boek als deze dubbele lijn van vertellen ophoudt.

Het eerste deel van de *Belijdenissen* eindigt met het negende boek. Augustinus is dan in Ostia Antica. Terwijl de groep zich voorbereidt op de overtocht naar Afrika, sterft zijn moeder Monica. Vanwege politieke onrust in Noord-Afrika wacht de groep daarna nog bijna een jaar met de daadwerkelijke oversteek.

Met het tiende boek begint het tweede deel. Daar geeft Augustinus aan wat hij met het schrijven van de *Belijdenissen* op het oog heeft. We hebben dan zijn innerlijke zoektocht met hem meebeleefd, de weg die

Belijdenissen

Boek 1

Inleidend gebed

[1] Groot bent u, Heer, u komt alle lof toe!¹ Groot is uw kracht, uw inzicht is niet te meten.² Nu wil een mens u prijzen, een deeltje van uw schepping, ja, een mens die zijn sterfelijkheid met zich meedraagt, het bewijs van zijn zonde, het bewijs dat u zich tegen de hoogmoedigen keert.³ Toch wil hij u prijzen, deze mens, dit deeltje van uw schepping en u zet hem aan daar vreugde in te vinden. Want zo hebt u ons geschapen, gericht op u, en ons hart kent geen rust tot het rust vindt in u.

'Mijn God,
wie bent u
voor mij?'

Laat mij weten en begrijpen, Heer, wat eerder is, u invoeren of u prijzen, en of u kennen voorafgaat aan u invoeren. Maar u invoeren zonder u te kennen, dat kan toch niet? Zonder van u te weten, zou men iets anders kunnen invoeren in plaats van u. Of moeten wij u juist invoeren om u te leren kennen? Maar hoe iemand invoeren, als men niet in hem gelooft?⁴ En kan men in iemand geloven zonder over hem te horen? Zij die hem zoeken, brengen lof aan de Heer.⁵ Hem zoeken is hem vinden en hem vinden is hem prijzen.

Heer, ik wil u zoeken met mijn roepen en u invoeren met mijn geloof in u, want u bent mij verkondigd. Heer, tot u roept het geloof dat u mij hebt gegeven, dat u mij hebt ingegeven door de mensheid van uw Zoon, door de dienst van uw verkondiger.

[2] Maar hoe moet ik mijn Heer en mijn God dan invoeren? Hem invoeren wil toch zeggen hem bij mij binnenroepen? Is er dan een plek in mij waar mijn God bij mij binnen kan komen? Waar Góð, de schepper van hemel en aarde, bij mij binnen kan komen? Is er dan iets in mij, Heer mijn God, dat u omvatten kan?

De hemel en de aarde, die u geschapen hebt en waarin u mij geschapen hebt, kunnen die u omvatten? Wat bestaat zou zonder u niet zijn. Wil dat zeggen dat het bestaande u omvat? Ik besta ook. Moet ik u nu vragen om bij mij binnen te komen? Ik zou niet bestaan, als u niet in

mij was! Ik ben nog niet in de onderwereld, toch bent u daar ook! Want lag ik neer in het dodenrijk, zelfs daar bent u.⁶

Ik zou dus niet bestaan, mijn God, ik zou er helemaal niet zijn, als u niet in mij was. Of is het eerder zo dat ik niet zou bestaan, als ik niet in u was? Alles is uit u, alles is door u en alles is in u.⁷ Zo is het, ja Heer, zo is het!

Waar moet ik u dan naar toe roepen, als ik toch in u ben? En waar komt u vandaan, als u bij mij binnenkomt? Kan ik naar een plek gaan buiten hemel en aarde, waar mijn God dan bij mij binnenkomt, die zegt: 'Ben ik niet overal, in de hemel en op de aarde?'⁸

[3] U maakt hemel en aarde vol van u. Wil dat zeggen dat zij u omvatten? Of vult u ze en is er dan nog van u over, omdat zij u niet kunnen omvatten? Wat doet u met wat er van u over is, als hemel en aarde vol zijn van u? Of hoeft u nergens in bewaard te worden, u, die alles omvat en alles vervult door het te omvatten? U krijgt uw vorm niet van een schaal die vol is van u. Als die breekt, stroomt u niet weg. En als u over ons wordt uitgegoten,⁹ valt u niet neer, nee, dan richt u ons op. Dan stroomt u niet weg, nee, dan brengt u ons samen.

Maar als u alles vervult, vervult u het dan met heel uw wezen? De dingen kunnen u niet volledig omvatten. Bevatten ze dan maar een deel van u, en allemaal hetzelfde deel? Of is er verschil, en bevatten de grote meer en de kleine minder? Is er bij u wel sprake van een groter of kleiner deel? Of bent u overal volledig aanwezig zonder dat iets u volledig kan omvatten?

[4] Wat bent u eigenlijk, mijn God? Ja, wat anders dan God de Heer? Wie is er Heer behalve de Heer? En wie is er God behalve onze God? U bent verheven, voortreffelijk, machtig en almachtig, barmhartig en rechtvaardig, verborgen en toch aanwezig, mooi en sterk, stabiel en toch ongrijpbaar en zonder zelf te veranderen verandert u alles.¹⁰ U bent nooit nieuw, nooit oud en maakt alles nieuw. De hoogmoedigen maakt u oud zonder dat ze het merken. U bent voortdurend werkzaam en toch altijd in rust. U haalt naar u toe maar komt niets tekort. U draagt, vervult en beschermt. U schept, u voedt en voltooit. U zoekt maar mist niets. U bemint maar die gloed verteert u niet. U bent jaloers en blijft onbewogen. U kunt ergens spijt van hebben zonder dat het u pijn doet. U wordt boos en blijft toch rustig. U verandert uw werk maar niet uw plan. U krijgt terug wat u vindt maar niet verloren had. U hebt nergens behoefte aan en vindt toch vreugde in wat u krijgt. U bent niet

hebzuchtig maar vraagt wel rente. U krijgt meer terugbetaald dan het verschuldigde en komt zo zelf in het krijt te staan, en toch, wie heeft er iets dat niet van u is? U betaalt terug zonder iemand iets schuldig te zijn, u scheldt schulden kwijt en schiet er niets bij in.

En wat heb ik nu gezegd, mijn God, mijn leven, mijn heilige zoetheid? Kun je eigenlijk wel iets over u zeggen? En toch: jammer als mensen over u zwijgen, want met al hun gebabbel zeggen zij niets!

[5] Wie kan mij tot rust laten komen in u? Wie kan u binnen laten komen in mijn hart en het zo dronken maken dat ik mijn kwaad vergeet en u omhels, mijn enige goed? Wat bent u voor mij? Geef genadig dat ik het kan zeggen. Wat ben ik voor u, dat u door mij bemind wilt worden, dat u zelfs boos wordt als ik dat niet doe en mij dan de grootste ellende in het vooruitzicht stelt? Of is het niet erg als ik u niet bemin? O, God! Heer mijn God, bij uw barmhartigheid, zeg mij wat u voor mij bent. Zeg tegen mijn ziel: 'Ik ben het die je redt.'¹¹ Zeg het zo dat ik het hoor. Zie de oren van mijn hart voor u, Heer. Open ze en zeg tegen mij: 'Ik ben het die je redt.' Dan zal ik die stem volgen en me aan u vastklampen. Verberg uw gezicht niet voor mij. Ik wil sterven om niet te sterven en het te mogen zien!¹²

[6] Het huis van mijn ziel is te klein om u binnen te laten, maak het ruimer. Het is vervallen, bouw het weer op. Er is heel wat dat uw ogen zal kwetsen. Ik beken het, ik weet het. Maar wie zal het reinigen? Tot wie anders kan ik roepen dan tot u: Heer, zuiver mij van mijn verborgen zonden en spaar uw dienaar voor het kwaad van anderen.¹³ Ik blijf vertrouwen, daarom kan ik spreken.¹⁴ U weet het, Heer. Heb ik tegenover u niet getuigd van al mijn zonden, mijn God, en hebt u mij niet vergeven? Ik ga geen rechtszaak beginnen tegen u, want u bent de waarheid.¹⁵ Ik wil mezelf ook niet misleiden¹⁶ en mijn zonden minder erg voorstellen. Ik ga geen geding met u aan, Heer, want als u de zonden blijft gedenken, wie houdt dan stand?¹⁷

Barmhartig welkom

[7] Maar laat mij toch spreken tot uw goedheid, al ben ik dan stof en as. Laat mij spreken, want ik richt me toch tot uw mededogen en niet tot een mens die me misschien uitlacht? Misschien zou u ook wel om mij willen lachen, maar u toont mededogen en keert u naar mij toe.

En wat anders wil ik u zeggen, Heer, dan dat ik niet weet waar ik vandaan gekomen ben naar – hoe moet ik het noemen – dit sterfelijk leven of dit levend sterven? Ik weet het niet. De weldaad van uw barmhartigheid heeft mij welkom geheten. Dat heb ik gehoord van mijn ouders, uit wie u mij gevormd hebt in de tijd. Herinneringen daaraan heb ik immers niet.

De weldaad van de moedermelk was mijn welkom. Maar mijn moeder en mijn voedsters vulden hun borsten niet zelf. Door hen gaf u mij de voeding die kinderen nodig hebben, volgens uw plan en naar de overvloed die diep in alle dingen ligt. U liet mij ook niet méér willen dan wat u gaf, en mijn voedsters liet u mij graag geven wat u haar gaf. Met vanzelfsprekende genegenheid wilden ze mij graag geven wat zij in overvloed ontvingen van u. Dat ik mij te goed deed door hen, was ook goed voor hen. En het kwam niet van hen maar via hen. Want al het goede komt van u, God, van mijn God komt heel mijn heil. Maar dat drong pas later tot mij door, toen u tot mij sprak door alles wat u schenkt naar geest en lichaam. Op dat moment kon ik alleen maar drinken en genieten van wat ik lekker vond, of huilen om wat me tegenstond, verder niets.

Kinderlijke wraak door te huilen

[8] Later begon ik ook te lachen, eerst in mijn slaap, daarna ook als ik wakker was. Het is me verteld en ik geloof het ook, ik zie het ook bij andere kinderen. Van mezelf herinner ik het me niet. Geleidelijk begon ik ook te zien waar ik was en wilde ik mijn wensen kenbaar maken om mensen daarop in te laten gaan. Maar dat lukte me niet, want mijn wensen zaten in mij, en die mensen waren buiten mij en konden met geen van hun zintuigen mijn innerlijk bereiken. Daarom probeerde ik, zo goed ik kon, mijn wensen kenbaar te maken met heftige bewegingen en kreten, maar die waren niet erg duidelijk. En als ik dan mijn zin niet kreeg – omdat ze me niet begrepen of omdat het niet goed voor mij was – werd ik boos op die grote mensen die mijn zin niet wilden doen, op vrije mensen die niet mijn slaaf wilden zijn. Dan nam ik wraak op hen door te gaan huilen. Ik weet dat kinderen zo zijn, ik heb het bij andere kinderen kunnen zien. Dat ik ook zo geweest ben, hebben zij mij zonder het te weten beter duidelijk gemaakt dan mijn verzorgers met hun ervaring.